

ISSN: 2146-1961

Karademir, N. (2022). Yaratıcı Edebiyat Şehirleri Bağlamında Kahramanmaraş'ın Değerlendirilmesi, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 13(48), 672-696.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.3127>

Makale Türü (ArticleType): Araştırma Makalesi

YARATICI EDEBİYAT ŞEHİRLERİ BAĞLAMINDA KAHRAMANMARAŞ'IN DEĞERLENDİRİLMESİ

Nadire KARADEMİR

Doç. Dr. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş, Türkiye, n.karademir45@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5850-0580

Gönderim tarihi: 07.02.2022

Kabul tarihi: 12.05.2022

Yayın tarihi: 01.06.2022

ÖZ

UNESCO tarafından 2004 yılında oluşturulan Yaratıcı Şehirler Ağı (UNESCO Creative Cities Network-UCCN), farklı ülkelerde ve farklı kültürel temalarda birleşen şehirlerin kültürel çeşitlilik ve birliktelik içinde çalışıp projelerin üretilmesi amacı dâhilinde hayata geçirilmiştir. Ağ'da edebiyat, müzik, tasarım, gastronomi, zanaat ve halk sanatları, sinema/film ve medya sanatları olmak üzere yedi tematik alan bulunmaktadır. Türkiye'nin 2023 hedeflerinde yaratıcı şehirlerin oluşturulması yer almakla birlikte Türkiye'den Ağ'a ilk katılan şehir gastronomi temasıyla Gaziantep olmuştur. Dünya bazında ise Edinburgh (Birleşik Krallık) ilk yaratıcı edebiyat şehri unvanını almıştır. Kahramanmaraş Türkiye'de Unesco Yaratıcı Şehirler Ağı'na edebiyat temasıyla başvuran ilk ve tek şehirdir. Kahramanmaraş tarih boyunca gerek bulunduğu coğrafi konum gerekse farklı medeniyet ve kültürlerin geçiş bölgesinde olması sebebiyle kadim bir şehir, kilit bir mekân konumunda olmuştur. Bu çalışmada Dünya genelinde edebiyat teması üzerinden UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'na dâhil olan şehirler hakkında bilgiler verilmiş, Kahramanmaraş'ın Ağ'a edebiyat teması alanında dâhil olabilme durumu incelenmiştir. Çalışmada yaratıcı edebiyat şehirleri bağlamında Kahramanmaraş'ın değerlendirilmesi amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesinden yararlanılarak durum analizi yapılmıştır. Kahramanmaraş'ın geçmişten günümüze, edebiyat kültürünü yaşatıyor oluşu, yedi güzel adam olarak isimlendirilen Erdem Bayazıt, Akif İnan, Alaaddin Özdenören, Nuri Pakdil, Sezai Karakoç, Rasim Özdenören, Cahit Zarifoğlu ve üstat olarak ifade edilen Necip Fazıl Kısakürek gibi şairlerin yanında daha birçok edebiyat şahsiyetleri, edebiyat dergileri, yayıncılık faaliyetleri, Maraş anlatıları ve edebî oluşumlar gibi hususlar şehrin ağa katılımı açısından önem taşıyan öğeler olarak belirlenmiştir. Aynı zamanda şehirdeki yedi güzel adam edebiyat müzesi, uluslararası şiir ve edebiyat günleri etkinlikleri, uluslararası kitap ve kültür fuarları, edebiyat dergileri, edebiyat kıraathanesi, Kahramanmaraş akademi gibi birçok unsur da bu durumu desteklemektedir. Kahramanmaraş'ın yaratıcı edebiyat şehirleri ağına katılmasının şehre ulusal ve uluslararası düzeyde tanınırlık sağlayıp, ekonomik boyutta yerel kalkınmaya pozitif yönde etkileri olacağı, şehrin edebiyat turizmine de önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Yaratıcı şehirler ağı, yaratıcı edebiyat şehirleri, Kahramanmaraş.

KAHRAMANMARAS IN THE CONTEXT OF CREATIVE LITERATURE CITIES EVALUATION

ABSTRACT

The Creative Cities Network (UCCN), created by UNESCO in 2004, was implemented with the aim of working in cultural diversity and unity of cities united in different countries and different cultural themes to produce projects. There are seven thematic areas in the network: literature, music, design, gastronomy, craft and folk arts, cinema/film and media arts. While the creation of creative cities is included in Turkey's 2023 targets, Gaziantep was the first city to join the network from Turkey with the theme of gastronomy. On a world basis, Edinburgh (United Kingdom) is the first city of creative literature. Kahramanmaraş is the first and only city in Turkey to apply to the UNESCO Creative Cities Network with a literary theme. Kahramanmaraş has been an ancient city and a key place throughout history due to its geographical location and being in the transition zone of different civilizations and cultures. In this study, information was given about the cities included in the UNESCO creative cities network through the theme of literature throughout the world, and the status of Kahramanmaraş's inclusion in the field of literature theme was examined. In the study, in order to evaluate Kahramanmaraş in the context of creative literature cities, a situation analysis was made by using document analysis, one of the qualitative research methods. The fact that Kahramanmaraş keeps the literary culture alive from the past to the present, in addition to poets such as Erdem Bayazıt, Akif İnan, Alaaddin Özdenören, Nuri Pakdil, Sezai Karakoç, Rasim Özdenören, Cahit Zarifoğlu and Necip Fazıl Kısakürek, who is expressed as a master, many other literary figures, literary journals, publishing activities, literary formations and issues such as Maraş narratives have been identified as important elements for the city's participation in the network. At the same time, many elements such as the seven beautiful men literature museum in the city, international Poetry and literature days events, international book and culture fairs, literary magazines, literature cafe, Kahramanmaraş academy support this situation. It is thought that Kahramanmaraş's participation in the network of creative literature cities will provide the city with national and international recognition, will have positive effects on local development in economic terms, and will make significant contributions to the city's literary tourism.

Keywords: Creative cities network, creative cities of literature, Kahramanmaraş.

GİRİŞ

Günümüzde küreselleşen süreç içerisinde hemen her alanda yenilik arayışları ortaya çıkmıştır. Bu arayış ise yaratıcılık kavramını beraberinde getirmiştir. Yaratıcılık sorunlara yenilikçi çözümler üretebilme, yeni ve farklı ürünler veya süreçler oluşturabilme, bulunduğu mekânda ekonomik anlamda değer yaratılmasına katkıda bulunabilme kapasitesini ifade etmektedir (Bowen vd., 2006: 2). “Her bireyde olduğu kabul edilen, bir şeyi yaratmaya iten farazi yatkınlık” (TDK, 2020) olarak tanımlanan yaratıcılık genellikle “orijinal, yeni, özgün, yararlı, uygun, uyumlu” anlamlarında kullanılmaktadır (Tan vd., 2013). Bu kavram az veya çok her insanda bulunan, elle tutulamayan bir kaynak olmakla birlikte kişilerin, bölgelerin ve işletmelerin buldukları alanda benzersiz olmasını sağlayan bir olgudur. Yaratıcılık kavramıyla bir şehrin birlikte anılması sayesinde yaratıcı insanlar, yaratıcı yetenekler, yaratıcı sektörler, yaratıcı ekonomi, yaratıcı yerlerden oluşan bir “yaratıcı ekosistem” kavramı oluşmaktadır (URBACT, 2011: 6). Yaratıcı şehir kavramı ise yaratıcı faaliyetlere sahip olan şehirlerin yatırımcılar için çok çekici oldukları düşüncesine dayanmaktadır (Kačerauskas, 2015: 94). Yaratıcı şehirler doğal tarihi süreçte evrimleşir ya da müdahale edilerek geliştirilir. Yaratıcı destinasyonların oluşabilmesi için yaratıcı stratejiler, yaratıcı toplum ve yaratıcı endüstriler her zaman olup birbirlerini desteklemektedirler (Durmaz, Platt ve Yiğitcanlar, 2008; 12). Kültürel endüstriler şehir temellidir ve yeni ekonomiye öncülük etmektedir. Yaratıcı endüstriler de bütün endüstrileri içine alan geleneksel yaratıcı ve performans sanatları (görsel sanatlar, edebiyat, müzik, dans, opera, drama) ve kültürel endüstrileri (film, radyo, televizyon, ses kaydetme, yayıncılık ve multimedya) ifade eden geniş bir kavramdır (Ivanovici ve Mândruleanu, 2009: 126). Yaratıcı turizm ise genelde somut olmayan kültürel değerlere dayalı, yenilik, eğlence, otantiklik, deneyim arayışındaki turistlerin aktif katılımını sağlayarak turistlere unutulmaz turizm deneyimi yaşamalarına katkı sağlayan, onların yaratıcılık potansiyellerini geliştirebilme fırsatları sunan sürdürülebilir bir turizm türüdür. Uluslararası bir kuruluş olan Yaratıcı şehirler Ağı dünyadaki yaratıcı turizmi teşvik etmeyi amaç edinmiştir (Akdu, 2018: 118). Bu bağlamda hem kültürün hem de ekonominin önem arzeden değerlerinin önem taşıdığı turizm alanında yaratıcı şehir kavramı temelinde kültür ya da ekonomi merkezli yaklaşımların tek başına ele alınması yeterli bir ölçüt olmayacaktır. Çünkü yaratıcı şehir kavramı topluma ait olan hem kültürel hem de sanatsal değerlerin arttırılması ve bu sayede ekonomik anlamda refahın sağlanmasını da kapsayan bir kavram olarak ifade edilebilir.

Genellikle şehirlerin merkezlerinde yer alan kültürel ve yaratıcı endüstrilere odaklanmış olan yaratıcı şehir yaklaşımında yaşayan insan hazineleri desteklenmekte, özellikle film ve medya sanatları, edebiyat temalı alanların yaratıcı gelenek kültürü geçmişten geleceğe aktarılmaktadır. Günümüzde Dünya nüfusunun yarısından fazlası şehirlerde yaşamakta ve şehirler inovasyonun sürdürülebilirliğinin ve bunların etkilerinin merkezi haline gelmektedir. Dolayısıyla şehirler sürdürülebilir kalkınmayı sağlamada yaratıcı ve önemli mekânlar olmaktadır. Kültür sürekli olarak gelişen dönüşen dinamik yapıya sahip olan yaratıcı etkileşimlerin ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Yaratıcılık ise kültürün özünü oluşturmaktadır. Yaratıcı şehirler yaklaşımı şehir merkezli yaratıcılık vurgusunu taşıyarak yaratıcı endüstri ve yaratıcı ekonominin merkezi olmuştur. Böylece kültürel anlamda yaratıcı yüzyıl ile sanayi şehirden yaratıcı şehirlere doğru dönüşüm yaşanmaya başlamış durumdadır (Özdemir ve Özdemir, 2020). Şehirlerin tarihi ve kültürel geçmişleri, UNESCO’nun yaratıcı şehirler ağı programı dâhilinde

önem taşımaktadır. Şehirlerin sahip oldukları dinamik yapıları, kültürel aktörleri ile yaratıcılığın boyutlarını üretmeye ve keşfetmeye dair çalışmaları içeren edebi miraslarının ön plana çıkarılması önem taşımaktadır (Arcos-Pumarola, 2019). Dili işleme sanatı olan edebiyat aynı zamanda insan ile hayat ilişkisini inceleyen bir mercek gibi hayata ve insana dair hikâyeleri anlatırken bu ilişkiye rengini veren mekâna, zamana ve coğrafyaya değinmeyi de ihmal etmemektedir. Her şehir bir kişilik, bir kimlik, bir karakter, kentine özgü bir renk, bir ruh taşımaktadır. Ayrıca her şehir manevi şahsiyeti ile kendi insanını yansıtmaktadır. Dolayısıyla insanlar coğrafyalarda yurt tutarlarken mekânlarda insanların içinde yurt olmaktadır. Bu durumda edebiyat ile şehrin bulunduğu nokta şehirle insanın iç içe geçtiği yer olmaktadır (Poyraz, 2020). Nitekim UNESCO'nun Yaratıcı Şehirler Ağı Programının temel amacı da şehirlerin yaratıcı tüm değerlerini farklı kültürlerle ve gelecek nesillere anlatmak, aktarmaktır. Dolayısıyla bu durumda şehirler bir turizm destinasyonu olarak sürdürülebilirliklerini korurken, ekonomik açıdan da yaratıcı ya da yaratıcı olmayan tüm diğer sektörleri de etkileyen olumlu bir gelişim gösterecektir. Türkiye'nin 2023 hedeflerinde yaratıcı şehirlerin oluşturulması yer almaktadır. Onuncu Kalkınma Planı'nda da yaratıcılık ve yaratıcı endüstriler üzerinde durulmuştur. Ulaşılmak istenen hedeflerin yaratıcılık ve yaratıcı endüstrilerle uyum halinde olduğu, UNESCO'nun Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi'nin destekleneceği, kültürel zenginlik ve çeşitliliğin korunacağı, bu değerlerin, geleneksel sanatların yaşatılması için çalışmalar yapılacağı, bu konularda politikalar üretebileceği ifade edilmiştir (SBB, 2013: 48).

UNESCO Yaratıcı Şehirler

UNESCO uluslararası eğitim, bilim ve kültür alanlarında iş birliği ile ülkeler arasında yakınlaşmayı sağlamak amacıyla 1946'da kurulmuştur. Dünya çapında bilim kültür ve eğitim, alanında faaliyet gösteren UNESCO 2004'te "Yaratıcı Şehirler Ağı Programını" (UNESCO Creative Cities Network- UCCN) oluşturmuştur. Ağ' da ki üye şehirler en fazla Avrupa kıtasında yer almaktadır. Yaratıcı Şehirler Ağı'nın kurulma amacı UNESCO'ya üye olan ülkelerdeki somut ve somut olmayan kültürel mirası koruma altına alıp, yaratıcılık unsuru taşıyan şehirlerin sahip oldukları yaratıcı potansiyelini korumalarına ve geliştirmelerine yardımcı olup, şehirlerarası iş birliğini sağlayıp, sosyo-kültürel anlamda sürdürülebilir kalkınmayı temin etmektir (URL-1). Ağ stratejik şehir planlama yöntemi ile insanların yenilikçi bir şekilde düşünebilecekleri, yeniliklerin uygulanabileceği hayallerini ve yeteneklerini güçlendirerek, yeni fikirlerini ortaya koyabilecekleri fikir bankaları oluşturmayı amaçlamaktadır (Landry, 2012). Yaratıcı Şehirler Ağı'nda bulunan tüm üye şehirler hem kültürel çeşitlilik hem de sürdürülebilir şehirselleşme anlamında ortak bir misyon taşıyarak birlikte hareket etmektedir. Bu durumda yaratıcı tüm şehirler yaratıcı merkez ve sosyo- kültürel kümeler oluşturmaktadır (Ajanovic,-Çizel, 2015:2). Bu programla birlikte kültürel çeşitliliği destekleyip, konu üzerinde çalışmalar yapmak, şehrin tanıtımını sağlayarak turizm destinasyonlarında önem taşıyan yerler arasında olmasını sağlayıp, yöreye daha çok turist gelmesini, yerel paydaşlar tarafından yürütülen kültürel endüstrilerin yenilikçilik anlayışını olumlu olarak etkileyip bilgiyi, deneyimi ve kaynakların paylaşımını sosyal ve ekonomik alanlarda geliştirmek amaçlanmaktadır (İflazoğlu, 2019: 17). Uluslararası düzeyde Yaratıcı Şehirler Ağı'ı yaratıcı turizmi destekleyen projeler, kamu ve özel sektör gibi paydaşlar ve yerel yönetimler tarafından desteklenen kültürel planlar olarak değerlendirilmektedir. Bu

paydaşlar şehirlerin tanınırlığını arttırmak ve çekim merkezi haline gelmelerini sağlayabilmek adına festivaller, fuarlar, workshoplar gibi etkinlikler düzenleyerek yaratıcı sınıfları, gençleri, uluslararası ziyaretçileri yöreye çekebilmektedir (Goldberg-Miller ve Heimlich, 2017: 122). Yazar festivalleri, Uluslararası Çin Expo Festivali, Çin'deki Dizayn Kenti, Melbourne'deki Wheeler Merkezi gibi kültür merkezlerinin açılması, temalara uygun ödüllü yarışmaların düzenlenmesi, bu konularda gençlerin desteklenmesi yaratıcı şehirlerin gelişmesi adına önem taşımaktadır. Aynı zamanda şehirlerin yaratıcılık unsurlarının yöreye olan talebi arttırmasının sağlanması, eğitilmiş ve kültürlü bireyleri hedef alması, yaratıcılık atmosferinin gelişmesine de katkılar sağlayabilir (Richards ve Marques, 2012:3). Bu ağa bağlı olan şehirlerarasında iletişimin güçlü olması bilgi ve deneyimlerin paylaşılması ülkeler arasında da kaynaşmayı temin edecek (Yalçınkaya, 2018: 48), gelişmelerine ivme kazandıracak, şehirlerarasında rekabet yerine iş birliği ve paydaşlık gelişecek, dolayısıyla dünyada huzur ve refahın artması sağlanmış olacaktır (Özdemir ve Özdemir, 2020). Ayrıca bu Ağ, UNESCO'nun gündeminde yer alan 2030'da tanımladığı Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşılması, sürdürülebilir şehirler oluşturulmasına önemli katkı sağlamakta, sürdürülebilir şehirselleşme için kültür ve yaratıcılığın bütün öğelerinden ve potansiyelinden faydalanmayı amaç edinen fikirler ve yenilikçi deneyimler laboratuvarı olarak işlevselliğini sürdürmektedir (URL-1). Yaratıcı Şehirler Ağı içinde yer alan tüm şehirler iletişim halinde ve iş birliği içerisinde olmalıdır. Dünya genelinde ağ içerisinde yer alan şehirler temalarına uygun olarak danışmanlıklar, yarışmalar, forumlar, konferanslar, sponsorluklar ve ortak proje yapmaları söz konusudur. Yaratıcı Şehirler Ağı'na katılan üyeler kendi uygulamalarını paylaşmayı, kamu ve özel sektörle iş birliği yapmayı teyit ederek, sertifikanın değil ağ katılımının esas olduğu bilincinde olmalıdır. Küresel ölçekteki tüm projeleri desteklemekte, faaliyetlerinin devamlılığını sağlamakta, şehirlerarası iş birlikleri ve ortaklıklar oluşturmada, böylece ağ dâhilindeki şehirlerin eksik yönlerinin giderilmesine katkı sağlamaktadır (Namyślak, 2014: 2412).

Yaratıcı Şehirler Ağı farklı mekânları, nüfusları gelir seviyeleri ve kapasiteleri olan şehirleri belirli yaratıcı alanlarda birleştirme girişimidir. UNESCO dünya bazında belirli bir alanda yaratıcılık unsuru taşıyan şehirlerin sahip oldukları potansiyellerini korumaları ve geliştirmelerine yardımcı olmakta, üye ülkelerdeki tarihi eserleri, tarihi değerleri, somut ve somut olmayan kültürel mirası koruma altına alınmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla ağ girişimi şehirlerin kültürel kaynaklarını ekonomik kazanca dönüştürme odaklı olup, şehirlerin enerjilerini yeteneklerini yönlendirecekleri yaratıcı endüstri sektörü için tercihlerini seçebilecekleri, zanaat ve halk sanatları, edebiyat, sinema/film müzik, tasarım, gastronomi ve medya sanatları olarak yedi tematik ağda örgütlenmiş olup kent imajı yaratma düşüncesi ile hareket etmektedir (URL-1). Yine Yaratıcı Şehirler Ağı yerel, tematik ve küresel olmak üzere üç farklı boyutta çalışmalar yapmaktadır. Seminerler, sergiler, medya kampanyaları, yarışmalar gibi yerel girişimler yerel düzeydeki faaliyetlerdir. Medya sanatları, gastronomi müzik, tasarım, sinema/film, edebiyat, zanaat ve halk sanatları, temalarına uygun etkinlikler ikinci seviyeyi, izleme raporları yıllık toplantılar ve değerlendirilmeler ise küresel boyuttaki üçüncü seviyeyi oluşturmaktadır. Bu toplantılara tüm üye şehirlerin temsilcilerinin katılması önem taşımaktadır (Rosi, 2014: 107).

Dünyada birçok şehir sahip olduğu zenginlik kaynaklarına bağlı olarak Ağ'a katılmak istemekle birlikte UNESCO tarafından birçok kriter getirilmiş olması bu süreci zorlaştırmıştır (Arınç, 2017). Yaratıcı Şehirler Ağı UNESCO'nun

şehirler için uluslararası bir programı olduğu için başvuru çağrısı UNESCO Üye Devletlerinin ve Ortak Üyelerinin tüm şehirlerine açıktır. Unesco'nun web sitesinden duyurulan tarihlerde tüm şehirler başvuruya davet edilmektedir. Mart-Haziran aylarında iki yılda bir (sonu tek rakamla biten yıllar) başvurular yapılmaktadır. Ağ'a üye olmak isteyen şehirlerin belirlenmiş olan kriterleri yerine getirmesi gerekmektedir. UNESCO üyesi ve ortak üye ülkelerinin tüm şehirleri ağa katılmak için UNESCO resmi internet sitesinden başvuru formunu doldurarak e-posta ile başvuru yapabilir. Belirtilen formatta gönderilmeyen başvurular dikkate alınmaz veya değerlendirilmez. Başvuru sadece İngilizce ve Fransızca yapılabilir. Başvuru yapacak şehir yedi yaratıcı temadan sadece birini seçebilir. Başvuru formunda belirtilen tüm belgelerin eksiksiz doldurulması gerekir. Süreç UNESCO tarafından koordine edilir. Geçerli bir başvuru için değerlendirme süreci iki aşamadan oluşur. Birinci aşama UNESCO milli komisyonudur. Bu komisyonun resmi tasdikinin alınmasından sonra Ağ'ın üyesi olan diğer şehirlerin de resmi onayı alınıp başvuru yapılmaktadır. Bu süreç UNESCO tarafından koordine edilir. Uzmanlar tarafından ön inceleme ve bağımsız değerlendirme yapılır. Değerlendirmeyi yapan kişilerin kimlik bilgileri değerlendirilmenin bağımsızlığının korunması için gizli tutulur. Bu süreçte herhangi bir etki ve lobi çalışması yapılmamalıdır. Atamaya ilişkin son karar yedi yaratıcı alanda örgütlenmiş üye şehirlerin yanı sıra bağımsız uzmanlar tarafından sağlanan dış tavsiyelerle istişare sonrasında UNESCO Genel Direktörüne aittir. Bağımsız uzmanlarla UNESCO genel kurulunca verilen kararlar UNESCO resmi internet sitesinden ilan edilir. Eğer başvuru UNESCO tarafından kabul edilirse şehir başvurmuş olduğu alanda yaratıcı şehir unvanı almaya hak kazanmış olur (URL-1).

UNESCO Yaratıcı Şehir Ağ'ına üye olabilmek için yerel yönetimlerin koordinatörlüğünde farklı çalışma gruplarının bir araya getirilmesi ile iyi bir ekip çalışması gerekmektedir (Cunningham, 2002). Bu şehirler; kamu, özel sektör ve sivil toplum ortaklıkları ile birlikte hareket ederek, yaratıcılığı şehirselleştirme temelinin bileşenlerinden biri haline getirme girişimlerini geliştirmek ve teşvik etmek; pilot projeler, girişimler ve ortaklıklar oluşturmak; yaratıcılık unsuru olan ürünlerin hizmetlerin ve kültürel aktivitelerin oluşturulup, üretilip, dağıtılmasını desteklemek; yaratıcılığı ve kültürü sürdürülebilir kalkınma planlarına uyum sağlaması için çalışmak, şehirlerarasında sanatsal ve profesyonel değişim programları oluşturmak; profesyoneller ve yaratıcılar için yeni fırsatlar oluşturmak; sürdürülebilir şehirselleştirme sağlamak için önlemler almak ve politikalar üretmek; bilinçlendirme ve iletişim faaliyetlerini organize etmek; yaratıcılığı şehirlerarasındaki uluslararası iş birliğini güçlendirmek; bilgileri, deneyimleri ve uygulamaları diğer şehirlerle paylaşmakla görevlidir (URL-1). Ayrıca yaratıcı şehirlerin her dört yılda bir üyelik izleme raporu hazırlayıp sunmaları gerekmektedir. Yaratıcı Şehirlerden biri tarafından yılda bir kez ilki 2008'de Paris'te (Fransa, UNESCO Genel Merkezi) yapılan yıllık konferanslar düzenlenmektedir. Ağdaki tüm üye şehirlerinin bu toplantılara katılmaları önem taşımaktadır. Yıllık Konferans 2020'de Santos'ta (Brezilya) yapılacak iken COVID-19 salgını nedeniyle ileri bir tarihe ertelenmiştir (URL-2). UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağ'ında zanaat ve halk sanatları teması alanında yer alan şehir sayısı ilk sırada iken, film ve medya sanatları teması alanında ise en az üye şehir sayısına sahiptir. Edebiyat, müzik, tasarım, zanaat ve halk sanatı ve gastronomi alanlarında ağa katılım çok iken, film ve medya sanatları alanlarında ise az sayıda olması UNESCO'nun Yaratıcı Şehirler Ağ'ı içinde yaşayan kültürel miras ile ilgili şehirlerin miktarının fazla

olduğunu, kültürel ve yaratıcı endüstriler kapsamındaki alanlarda ise az olduğunu göstermektedir (Özdemir ve Özdemir, 2020).

Şekil 1. UNESCO ve Kahramanmaraş Yaratıcı Şehirler Ağı Logoları (URL.4).

UNESCO Yaratıcı Şehirler logosunun kullanımı şehirlerin tanıtım ve markalaşma sürecine büyük katkılar sağlamaktadır. UNESCO Web sitesinde çevrimiçi olarak bulunan UNESCO adının, kısaltmasının, logosunun ve internet alan adlarının kullanımına ilişkin yönergeler bulunmakta, logolar ticari amaçlarla kullanılmamaktadır (URL-3; Şekil 1). Yaratıcı bireylerden oluşan sınıf veya zümreler Yaratıcı Şehirler Ağı'nın özünü oluşturmaktadır. Şair, ressam, âşık, moda tasarımcısı, yazar, heykeltıraş, besteci, grafiker, el sanatı ustası, mimar vb. den oluşan tüm bireyler korunup desteklenerek değer yaratılır. Böylece sanayi şehirden ve asrından yaratıcı şehre ve yaratıcı çağa geçilir. Dolayısıyla 21. yüzyıl bilim dışında yaratıcılık ve kültür çağı olacaktır (Özdemir ve Özdemir, 2020).

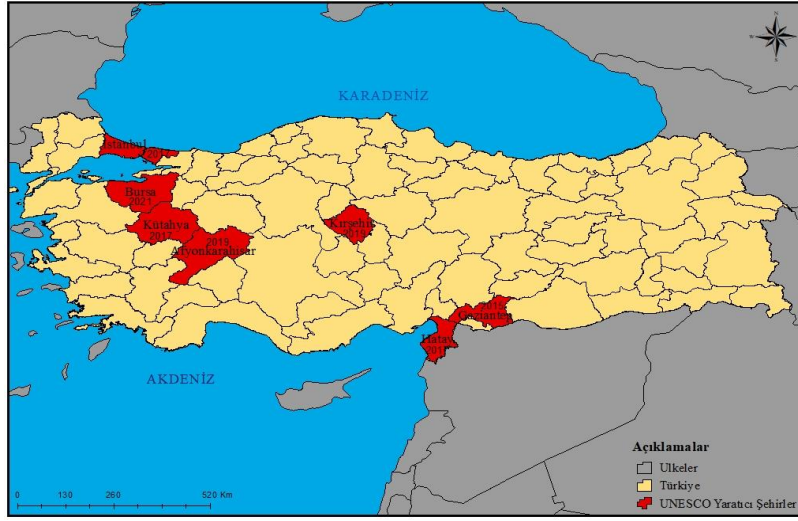
Tablo 1. Türkiye'deki Yaratıcı Şehirler (2021)

Şehir	Yıl	Tema
Gaziantep	2015	Gastronomi
Hatay	2017	Gastronomi
İstanbul	2017	Tasarım
Kütahya	2017	Zanaat ve Halk Sanatları
Afyonkarahisar	2019	Gastronomi
Kırşehir	2019	Müzik
Bursa	2021	Zanaat ve Halk Sanatları

Kaynak: URL.4

Dünyada 2021 itibarıyla 295 şehir Yaratıcı Şehirler Ağı'na üyedir (URL-1). Bu şehirler ortak bir amaç doğrultusunda birlikte çalışmakta hem yaratıcılık hem de kültürel kalkınma için yerel ve uluslararası seviyede etkili iş birliği yapmaktadır. Türkiye'den ise 2015'te ilk olarak bu Ağ'a gastronomi alanında Gaziantep katılmıştır. Daha sonra Hatay, İstanbul, Kütahya, Afyonkarahisar, Kırşehir ve 2021'de Bursa'nın Ağ'a katılımı sağlanmıştır. Böylece Türkiye'den toplam yedi şehir Yaratıcı Şehirler Ağı'na dâhil olmuştur (Şekil 2; Tablo 1). Ayrıca farklı temalarda başvuru yapıp da başvurusu ulusal komisyon tarafından değerlendirilmeye alınan ve adaylık sürecinde kalan diğer şehirler ise şunlardır: Kayseri-Gastronomi, Adana-Gastronomi, Sivas-Müzik, Konya-Gastronomi, Balıkesir-Gastronomi, Diyarbakır-Gastronomi, İzmir-Tasarım, Kahramanmaraş-Edebiyat (URL-4). Ulusal Komisyon tarafından onaylanan ülke başına toplam aday şehir sayısına bir sınırlama getirilmiştir. 2021

itibariyle her ülkeden iki farklı temadan en fazla iki şehre başvuru hakkı verilmiştir. Bu dönemde Türkiye’den farklı temalarda 12 şehir UNESCO Türkiye milli komisyonuna başvurmuştur Sivas müzik temalı ve Bursa zanaat ve halk sanatları temalı başvurusu Milli Komisyon tarafından kabul edilmiş, UNESCO genel merkezine başvuru dosyalarının gönderilmesi hakkı kazanmıştır. Bu dönemde Dünya bazında 49 şehir Yaratıcı Şehirler Ağı toplantısına dâhil edilmiştir. Bu toplantıda Bursa’nın zanaat ve halk sanatları teması ile Yaratıcı Şehirler Ağı’na üye olması kararlaştırılmıştır (URL-4). Türkiye’de yaratıcı şehirler adına önemli adımlar atılmasına rağmen daha organize bir üst yapının koordinasyonunda çok daha hızlı bir yol alınabilecek olduğu düşünülmektedir (Şen,2022).

Şekil 2. Türkiye’deki Yaratıcı Şehirler

Türkiye’de UNESCO yaratıcı edebiyat şehirleri kapsamında alan yazı incelendiğinde herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Kahramanmaraş ise bulunduğu coğrafi konum, kadim bir şehir olması, geçmişten günümüze edebiyat alanında birçok şair, yazar ve ozan yetiştirmiş olması, edebiyat alanında şehirde yoğun çalışmaların gerçekleştirilmesi bağlamında 2021’ döneminde yaratıcı edebiyat şehri teması ile Ağ’a başvurmuş, lakin olumlu bir sonuç alınamamıştır. Kahramanmaraş’ın sahip olduğu zengin edebiyat kültürü, edebiyat etkinlikleri ve edebiyat turizmi potansiyeli Dünya’da daha önce bu Ağ’a dâhil olan edebiyat şehirlerine benzer özellikler göstermektedir. Buradan hareketle çalışmada Kahramanmaraş’ın UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı’na edebiyat teması alanında dâhil olabilme durumunu değerlendirmek amaçlanmaktadır. Çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağı ve UNESCO Yaratıcı Şehir Ağı’na katılmak isteyen şehirler adına yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

UNESCO yaratıcı edebiyat şehirleri ağı, altı kıtada 26 milyonun üzerinde bir nüfusu temsil eden bir ağıdır. Dolayısıyla bu ağda bir edebiyat şehri olmak büyük önem taşımaktadır. Çalışma Türkiye’den Yaratıcı Şehirler Ağı’na edebiyat teması ile başvuru yapan Kahramanmaraş örneklemini üzerinden değerlendirilmiştir. Çalışmada

yaratıcı edebiyat şehirleri bağlamında Kahramanmaraş'ın değerlendirilmesi amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesinden yararlanılarak durum analizi yapılmıştır. Nitel olarak yapılan çalışmalarda dokümanlar önemli veri kaynaklarını oluşturmakta, çalışma ile ilgili belgeler toplanarak belirli norm ve sisteme göre kodlanıp incelenmektedir. Araştırılmak istenen olgu veya olgularla ilgili bilgi içeren materyallerin analiz edilmesi doküman incelemesinde temel amacı teşkil etmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Çalışmada doküman incelemesi yoluyla veriler elde edilmiş olması nedeniyle etik kurul onay raporu alınmamıştır. Kahramanmaraş örnekleme ile tümevarım yaklaşımı üzerinden veriler analiz edilmiştir. Çalışmanın alan yazında yeterli çalışma olmaması nedeniyle katkı sunacağı düşünülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada UNESCO'nun ve Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesinin nitel ve nicel verileri ve raporları, web ve turizm sayfaları gibi yazılı kaynaklardan yararlanılmıştır. Bunların dışında yerel paydaşlar ile yapılan birebir görüşmeler gibi ikincil kaynaklar da kullanılmıştır. Çalışmada Dünyada ve Türkiye'deki UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı, yaratıcı edebiyat şehirleri ve Kahramanmaraş ile ilgili veriler tablolar ve haritalar haline getirilerek yorumlanmış, fotoğraflarla desteklenmiştir.

Verilerin Analizi

UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı kapsamında edebiyat şehri olarak seçilmek O şehre ulusal ve uluslararası platformda tanınırlık sağlayıp, şehrin edebiyat turizmine de büyük katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda çalışmada UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı hakkında literatür taranmış, Dünya ve Türkiye'deki yaratıcı edebiyat şehirlerinde bulunması gereken özellikler belirtilmiştir. Dünyadaki yaratıcı edebiyat şehirleri ile ilgili incelemeler yapılarak Kahramanmaraş'ın yaratıcı edebiyat şehri olarak seçilmesinin şehre kazandıracığı avantajlar ortaya konulmuştur.

BULGULAR

Bu bölümde yaratıcı edebiyat şehirleri ve Kahramanmaraş'ın UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'na edebiyat teması alanında dâhil olabilme durumuna ait bulgulara yer verilmiştir.

Yaratıcı Edebiyat Şehirleri

UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı dünyanın farklı ülkelerinde yer alan şehirlerin Kültürel Çeşitlilik ve İttifakı kapsamında çalışmaların yapılması ve projelerin üretilmesi adına hayata geçirilmiştir. Bu ağ içerisinde yer alan yedi temadan biri de edebiyattır. Bu Ağ'da yer alan şehirler edebiyat eserleriyle ön plana çıkarak hem ulusal hem de uluslararası yayınlar yapan şehirler olma özelliği gösterir. Unesco yaratıcı edebiyat şehri olabilmek için kültürel altyapıya, düşünebilen yenilikçi yeteneklere ve eğitim-öğretim tesislerine sahip olmak önem taşımaktadır. Şehirler bu Ağ'a katılabilmek için bu temaya entelektüel ve finansal katkı sağlayacaklarına dair vaatlerde bulunurlar (Brouillette, 2020). Yaratıcı edebiyat şehirlerine aday olan şehirler bir bütünlük içinde katma değer sağlayarak yaratıcı şehirler ağı için örnek teşkil etmeye gönüllü olduğunu da ifade etmelidir. 2004

yılında Edinburgh (Birleşik Krallık) ilk yaratıcı edebiyat şehri unvanını almıştır. Diğer edebiyat şehirleri ise aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (Tablo 2; Şekil 3).

Tablo 2. Yaratıcı Edebiyat Şehirleri

Ülke	Şehir	Üye Yılı	Olduğu Ülke	Şehir	Üye Olduğu Yıl
Birleşik Krallık	Edinburgh	2004	Güney Afrika	Durban	2017
Avustralya	Melbourne	2008	Hollanda	Utrecht	2017
A.B.D.	Lowa	2008	İtalya	Milan	2017
İrlanda	Dublin	2010	A.B.D	Seattle	2017
İzlanda	Reykjavik	2011	Kanada	Québec	2017
Birleşik Krallık	Norwich	2012	İngiltere	Manchester	2017
Polonya	Krakov	2013	Kore	Bucheon	2017
Almanya	Heidelberg	2014	Kore	Wonju	2017
İspanya	Granada	2014	Norveç	Lillehammer	2017
Çek Cumhuriyeti	Prag	2014	Irak	Slemani	2019
Yeni Zelanda	Dunedin	2014	Ukrayna	Odessa	2019
Slovenya	Ljubljana	2015	Çin	Nanjing	2019
Ukrayna	Lviv	2015	Finlandiya	Kuhmo	2019
Uruguay	Montevideo	2015	Pakistan	Lahore	2019
Birleşik Krallık	Nottingham	2015	Hollanda	Leeuwarden	2019
Rusya Federasyonu	Ulyanovsk	2015	Büyük Britanya	Exeter	2019
Estonya	Tartu	2015	Lübnan	Beirut	2019
Irak	Bağdat	2015	Fransa	Angoulême	2019
Portekiz	Obidos	2015	Polonya	Wrocław	2019
İspanya	Barcelona	2015			

Kaynak: URL.1

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde yaratıcı sınıfın niteliklerini artırmak, yaratıcı şehirleri oluşturabilmek adına değerlendirilmelerin yapılması önem taşımaktadır (Şen, 2022).Türkiye turistik çekicilikler açısından rekabet avantajı sağlayabilmek amacıyla Yaratıcı Şehirler Ağı'na diğer temalar da başvurular yapmalı ve şehir sayısını arttırmalıdır (Alyakut ve Akpulat, 2020). Türkiye'de henüz "film, edebiyat ve medya sanatları" alanlarında ağa katılım olmamıştır. Bu durum Türkiye'deki kültürel ve yaratıcı endüstriler alanlarında gelişmişlik ve farkındalık problemlerinin olması ve devam etmesi ile açıklanabilir (Özdemir ve Özdemir, 2020). Yeterli yayın evlerine, edebi eserlere, zengin kütüphanelere sahip olan, tiyatro ve şiirleri ile ön plana çıkan, edebi kültüre önem veren şehirler edebiyat şehirleridir. Ağ'da yer alan bu tema ekonomik ve kültürel yönden gelişmiş olan edebiyat şehirlerini bir ağ altında birleştirmeyi amaçlamaktadır. Yaratıcı edebiyat şehirleri ağını UNESCO aday komitesi temsilcileri, Uluslararası Kütüphane Dernekleri, Uluslararası Yayıncılar Derneği, Uluslararası Kitapçılar Federasyonu desteklemektedir. Bu kurumlar ve dernekler kitap endüstrisinin kütüphaneler yayıncılık ve kitapçılık sektörlerini temsil ederek, diğer paydaşlar ile iş birliği içinde hareket etmektedir.

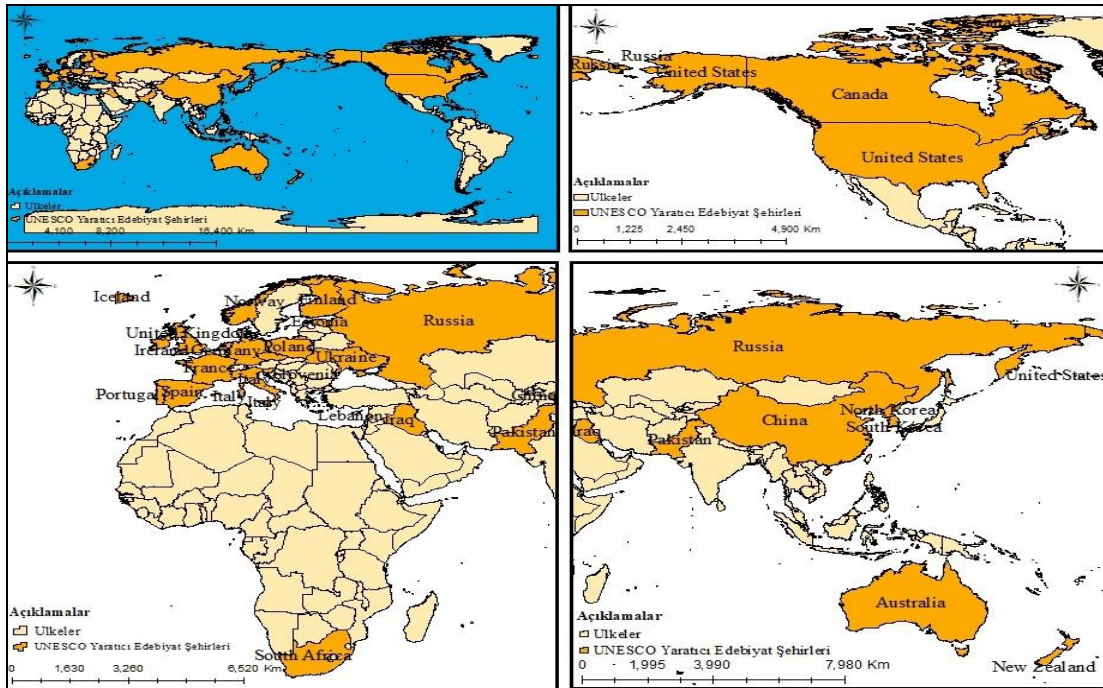
Yaratıcı edebiyat şehirleri bireysel ya da diğer edebiyat şehirleri ile projeler yaparak gelişmekte olan yörelerde edebiyat faaliyetlerini devam ettirmektedir. Örneğin; 2008 yılında Ağ'a katılan Melbourne (Avustralya), çizgi roman konulu bir proje ile ciddi anlamda zenginlik katma amacıyla olmuş, yazar kütüphaneci ve editörlere maddi fon sağlayarak, bu kişilerin şehrin edebiyat alanında gelişmesine katkı sağlmasına neden olmuştur. 2021'de ise edebiyat festivallerini, Kendimize Anlattığımız Hikâyeler (The Road Less Travelled) projesini düzenlemiştir. Büyük Britanya, Avustralya ve Kuzey İrlanda yazarları, yayıncıları ve araştırmacılarını getirip bir

dizi halka açık etkinlikler ile edebi tartışmalar, atölye çalışmaları, paneller organize etmiştir. Bu etkinliklerle şehre 10.000 'den fazla edebiyat meraklılarını ve izleyici kitlesini çekmeyi amaçlamıştır (URL-5). İskoçya'nın başkenti olan 500 bin nüfuslu Edinburgh dünyaca ünlü yazar ve şairlerin memleketidir (Walter Scott (Waverley), Arthur Conan Doyle (Sherlock Holmes), ve JK Rowling (Harry Potter). Her yıl ağustos ayında yaklaşık 40 ülkeden 800 yazarın bulunduğu dünyanın en büyük Uluslararası Kitap Festivali burada düzenlenmektedir. Bu organizasyonlarda İskoç Öyküleme Merkezi İskoç Şiir Kütüphanesi İskoç Kitap Vakfı Yazarlar Müzesi gibi edebi kurumlar yer almaktadır (URL-6). 2015'te Ağ'a katılan Nottingham (Birleşik Krallık) her yıl 300 sanatçıyı ve 55.000 kişilik bir izleyiciyi bir araya getiren çok disiplinli Nottingham Avrupa Sanat Tiyatrosu (NEAT) Festivaline ev sahipliği yapmaktadır. 200 yıllık Bromley House Kütüphanesine, DH Lawrence, Alan Sillitoe, Lord Byron, Stanley Middleton gibi ünlü edebi kişilere sahiptir. Nottingham Üniversitesi'nin edebiyatla ilgili programları ve etkinlikleri sayesinde kampüsler dünya çapında yılda 60.000'den fazla öğrenci çekmektedir. Hayat boyu okuma ve öğrenmeye giden bir yol çizmek ve uluslararası iş birliğini sağlamak amacıyla ödüllü projeler yapılmaktadır (URL-7).

Prag'ın (Çek Cumhuriyeti) Ulusal Kütüphanesi, Avrupa'nın en yoğun kitaplarını barındırmakta ve yazarlar festivaline ev sahipliği yapmaktadır. Heidelberg Üniversitesi Kütüphanesi, Milano'daki Braidense Ulusal Kütüphanesi, Dublin'deki İrlanda Ulusal Kütüphanesi büyük önem taşımaktadır. Yine 2008 yılında Ağ'a katılan Iowa (A.B.D) şehri Iowa Üniversitesi'ne bağlı Uluslararası Yazarlık Programı'nı yürütmekte, Paul Engle'in adıyla ödüllendirilen uluslararası bir yarışma düzenlemektedir. Durban (Güney Afrika) ve Nottingham (Birleşik Krallık) şehirlerinin Güney Afrika Küresel Forum 4 literacy Projesi ile İngiltere merkezli Nottingham'da 11-25 yaş arası gençleri kendi bilgisayar oyunlarını yaratmaya teşvik etmek (Storysmash) için çalışmalar yapmış, Seyahat Kitapları Projesi ile çocuklar arasında kitap alışverişi yapılmasını sağlamıştır. Böylece mobil kütüphaneler ve okuma atölyeleri ile daha çok çocuğa ulaşım okuma ve yazma becerilerini arttırmak amaçlanmıştır. 7-23 Aralık 2021'de tarihleri arasında Iowa City, kitaplar ve hikâye anlatımı yoluyla 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündem'ine dikkat çekip ve farkındalık yaratmak amacıyla dünyanın dört bir yanındaki Yaratıcı Edebiyat Şehirleri ile birlikte "17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri için 17 Kitap" ortak projesini başlatmıştır. Projeye 14 Edebiyat Şehri katılmış, kitap önerilerinde bulunmuş, diğer şehirler ise aktif retweet yapmıştır (URL-8). Birleşik Krallık sınırları içinde yer alan edebiyat şehirlerinin William Dunbar, Robert Henryson, Gavin Douglas, Robert Fergusson, Allan Ramsay gibi "Makar"ları (İskoç edebiyatından şairler için kullanılıp daha çok kraliyet şairi olarak düşünülmekte olan bir kavramdır) bulunmaktadır. Dublin'de (İrlanda) 1592'den beri yedi milyon kitap ile Trinity College Kütüphanesi büyük önem taşımaktadır. Şehir Oscar Wilde, James Joyce, W.B. Yeats, ve George Bernard Shaw gibi edebiyat tutkunlarına ev sahipliği yapmıştır. Uluslararası Impac Dublin Edebiyat Ödülüne ve Dublin Tiyatro Festivali'ne de ev sahipliği yapan şehirde üç köprüye, çok sayıda caddeye ve bir feribot şirketine bu yazarların isimleri verilmiştir (URL-9). Lviv (Ukrayna) Kültür Başkenti olarak 174 tane kütüphaneye sahip Uluslararası Edebiyat Festivali ile birçok ülkeden çok sayıda yazar ve edebiyat tutkunlarını ağırlamaktadır. 2011 yılında Ağ'a katılan Reykjavik (İzlanda) Eylül 2021'de pandemi sırasında yaşanan izolasyondan sonra "Yeniden Bağlan" teması altında ilk hibrit UNESCO Yaratıcı Edebiyat Şehirleri Yıllık Konferansına ev sahipliği yapmıştır.

Delegeler Reykjavik Kütüphanesi'ne kendi şehirlerinden çocuk kitapları sunmuş ve edebiyat dünyasından yaratıcı yetenekleri ve şehrin edebi sahnesindeki kilit oyuncularını bir araya getirmiştir (URL-10).

UNESCO Yaratıcı Edebiyat Şehirleri kapsamında 21 Mart Dünya Şiir Günü kutlamaları yapılmaktadır. 2017'de Ağ'a katılan Bucheon (Kore)'da Eylül 2021'de 100 kitap, Myanmar'daki çocuklar için kısmen Bucheon Hope Foundation tarafından finanse edilecek şekilde bağışlanmıştır. Yaratıcı Şehirler Ağı'nın hedefleri doğrultusunda, uluslararası alışverişi ve diyalogu teşvik etmek amacıyla seçilen yazar, çevirmen veya karikatüristler için toplam altı haftaya kadar profesyonel ve sanatsal bir değişim programı yapılmıştır. Bu programın edebi sanatçıların hareketliliğine katkıda bulunacağı, onlara yaratıcı ve ilham verici bir ortam sağlayıp, eserlerini tanıtmaya ve sergileme fırsatı vereceği düşünülmüştür (URL-11). 2015'te UNESCO Edebiyat Şehri olan Lizbon'dan 85 kilometre uzaklıkta olan Obidos, korunmuş bir orta çağ kasabası özelliğindedir. 2002'den beri uygulamış olduğu stratejiler ile kültürel etkinliklerin ve yaratıcı işkollarının merkezi olma yolunda ilerlemektedir. Obidos'ta bir kilisede bulunan Portekiz'in en büyük kitap evi yer almaktadır (URL-12). 2021 Ağustos'ta Ulyanovsk Şehri (Rusya Federasyonu), Edebi Tramvay ve Edebi Trolleybüs projesiyle edebiyatı kentsel alanlara taşımıştır. Birleşmiş Milletler 2030 Gündemi doğrultusunda sürdürülebilir kalkınma için kültür ve yaratıcılığın önemini, edebiyatın birleştirici rolünü vurgulamak ve iş birliğini geliştirmek için Granada, Kuhmo Manchester, Nanjing, Odessa, Wonju, Iowa, Milan, Norwich, Dunedin gibi Yaratıcı Edebiyat Şehirlerinden yazarları bir araya getiren projeleri uygulamaya başlamıştır (URL-13).

Şekil 3. Dünya'da UNESCO Yaratıcı Edebiyat Şehirleri

Edebiyatı tanıtmak ve yaymak amacıyla önemli kaynak olan kentsel çevreye sahip olmak; yerli ve yabancı edebiyatın teşvik edilmesi için edebiyat festivalleri ve etkinlikleri düzenleme deneyimine sahip olmak; şehirselleşme sürecinde edebiyatın, tiyatroyun ve şiirin temel rol oynaması; yerli ve yabancı edebiyatın korunmasının teşvik

edilmesi ve yayılması için kitabeveleri kütüphaneler ve kültür merkezlerinin varlığı; tüm öğretim kademelerinde yerli ve yabancı eğitim veren okullardaki yerli veya yabancı edebiyata odaklanan eğitim programlarının niteliği ve niceliği; yayınevlerinin ve üniversiteler dâhil tüm yayın girişimlerinin kalitesi, miktarı ve çeşitliliği; edebi eserleri yayıncılık sektörünün profesyonel olarak tercüme etme kabiliyeti; medyanın edebiyat ürünlerinin tanıtımına, teşvikine ve piyasanın güçlendirilmesine aktif katılım sağlaması bir şehrin yaratıcı edebiyat şehri olma sürecinde gerçekleştirilmesi istenen unsurlardır (URL-1).

Kahramanmaraş'ın Coğrafi Yapısı

Kahramanmaraş Doğu Anadolu, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin kavşağında yer alan, güneyden Gaziantep, doğudan Malatya, batıdan Adana Osmaniye Kayseri, kuzeyden ise Sivas illeri ile çevrili bir ildir. Coğrafi konumu nedeniyle üç farklı iklim tipi arasında yer almaktadır (Şekil, 4). Hititler, Makedonyalılar, Asurlar, Selçuklular, Dulkadiroğulları ve Osmanlıların idaresi altında kalmıştır. 1919'da Sütçü İmam'ın attığı ilk kurşun ile kurtuluş mücadelesini başlatmıştır. Baharat ve İpek yolları güzergâhında, Mezopotamya'yı Kapadokya'ya bağlayan konumu ile doğu Akdeniz'in en önemli kavşak noktalarından biri olan Maraş'ın 4000 yıl önce Hititliler döneminde Maraj ya da Markasi adı ile anılırken Mekadonlar, Romalılar, Bizanslılar, Araplar Selçuklular, Dulkadiroğulları ve Osmanlı gibi birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Maraş coğrafyası Engizek, Binboğa ve Berit dağları; Göksun Tekir, Yavşan ve Başkonuş yaylaları Afşin Türkoğlu, Elbistan ve Pazarcık ovaları ile en uygun coğrafi ortamı sağlayarak birçok aşığı kucağını açmıştır (Irmak, 2020). 6360 nolu Kanun ile Büyükşehir olan ilin 1927 yılında 25.982 olan nüfusu, 2020'de 1.168.163 olmuştur. Bunun 592.920 erkek ve 575.243 kadından oluşmaktadır (TÜİK, 2021). Kahramanmaraş ili toplam nüfusun düzenli bir artış gösterdiği görülmektedir. İlin Büyükşehir belediyesi dışında, Dulkadiroğlu Onikişubat, Afşin, Andırın, Türkoğlu, Nurhak, Elbistan, Çağlayancerit, Göksun, Pazarcık, Ekinözü Belediyeleri bulunmaktadır.

Kahramanmaraş tarihsel geçmişi, hayata bakış açısı, hayat tarzı keder ve sevinçte ortaklık özellikleri taşıyan bir şehirdir. Adeta bu coğrafya insanına bahşedilmiş bir özellik gibi şair ve edipler bakımından oldukça zengindir. Şehir kimliği ve karakteri ile belirgin ve edebiyata uygun bir doku barındırmaktadır. Aynı zamanda Kahramanmaraş zamana kök salan konuşmanın, düşünmenin, susmanın ve yazmanın coğrafyasında yurt tutmuş olan bir konuma sahiptir (Poyraz, 2020). Bölgede topoğrafya ve iklimin zor şartlar göstermesi, yörede kapalı bir toplum kültürü yaşanıyor olması yöre insanını farklı uğraşlar bulmasına ve kendine doğru derinleşmesine sebebiyet vermiştir (Karademir, 2021a). Yine Kahramanmaraş yüzlerce yıldır kültürün her dalında eserler ortaya konulan Türk dilinin ve kültürünün gelişme coğrafyası konumundadır. Halk edebiyatından klasik Türk edebiyatına kadar hemen her türde edebi eserler ortaya konulan şehirde zengin bir edebiyat dünyası yer almaktadır. Bu nedenle son yıllarda "şiiirin ve edebiyatın başkenti" gibi unvanları haklı olarak yaygınlaşmıştır (Gedik, 2020).

Kahramanmaraş'ın Unesco Adaylığı Konusunda Sembolleşen Projeleri

Kahramanmaraş; Abdurrahim Karakoç, Alaeddin Özdenören, Aşık Mahsuni, Aşık Kul Ahmet, Bahaettin Karakoç, Cahit Zarifoğlu, Erdem Beyazıt, Hilmi Şahballı, Karacaoğlan Mahsuni Şerif, Mehmet Akif İnan, Mehmet Narlı, Nuri Pakdil, Rasim Özdenören, Sezai Karakoç, Sünbülzade Vehbi gibi geçmişte yaşamış ve günümüzde yaşayan isimlerini sayamadığımız yüzlerce şair ve yazara sahip bir memlekettir. Kahramanmaraş'ta şiirde Cumhuriyet döneminde ilk akla gelen şair, etrafında bir hale oluşturmuş olan öncü isim Necip Fazıl Kısakürek'tir. Çünkü Cumhuriyet dönemi Maraşlı şair ve yazarların hem anılarında hem de diğer türden yazılarında edebi anlamda idol şahsiyet olarak Necip Fazıl etkisi olmuştur. Yine yöredeki birinci sınıf ediplerin neredeyse tamamı ya Maraşlı ya da Maraş'tan yolu geçen şairlerdir (Somuncu, 2020).

Şehrin şiir ve edebiyatın başkenti olabileceği düşüncesiyle ciddi anlamda bir hazırlık yapılmıştır. Başvuru zamanlarında UNESCO'ya doğrudan yapılan başvurular UNESCO Türkiye Millî Komisyonu (UTMK) ile iletişim halinde yürütülmüş ve UTMK'nın destek mektubuyla Ağ'a iletilmiştir. Bu süreç takip edilerek Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği, KMBB Kültür Spor ve Turizm Dairesi Başkanlığı, Sütçü İmam Üniversitesi, KMBB Genel Sekreterliği, KMBB Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA) ve Kahramanmaraş Edebiyat ve Sanat Derneği temsilcilerinin katıldığı istişare toplantıları yapılmıştır. Kültürel Kalkınma Eylem Planı ile Sütçü İmam Üniversitesi ve diğer tüm paydaş kurumlarla koordinasyon, raporlama ve lobi çalışmalarına hız verilmiştir. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından 2021'de başvuru süreci tamamlanmıştır Kahramanmaraş Türkiye'den edebiyat alanında başvuru yapan ilk ve tek şehir olmuştur. Yine Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı 25 kütüphane ve binlerce kitapla şehrin kültürel ve edebi motivasyonunu diri tutmaya çalışıp, UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı üyesi olan Hollanda'nın Utrecht şehri yetkilileriyle ve Rusya'nın Ulyanovsk Şehir Kütüphaneleri Ağı Direktörü ile sürece ilişkin çevrimiçi görüş alışverişinde bulunulmuştur. Düzenlenen toplantıda Kahramanmaraş'ın edebiyat alanında birikimi, literatüre kazandırılan yazar ve şairlerin uluslararası ölçekte tanıtımı ve Yaratıcı Şehirler Ağı'na katılım ile ilgili süreçler hakkında görüş alışverişinde bulunulmuştur (Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, 2021). UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Kahramanmaraş'ın Edebiyat Şehri çalışmalarına dair olumlu görüş bildirmekle birlikte, bu değerın uluslararası toplumla paylaşabilecek altyapısının oluşturulması gerekmekte olduğu açısından görüş bildirmiştir (URL-14). Şehrin 2021 başvuru döneminde Ağ'a kabulü sağlanamamakla birlikte gelecek dönem için çalışmalar devam etmektedir.

Fotoğraf 1. Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi

Maraşlı yazar ve şairleri içeren Türk edebiyatında Maraşlılar adlı çalışmada 32 adet divan şairi, Ali emiri tarafından 1328 tarihinde yayınlanmış ve Diyarbakırlı divan şairlerini içeren Tezkire-i Şuara-ı Amid'de 79 divan şairi, Bursa şairleri adlı kitapta ise tamamı Osmanlı döneminde olmak üzere 300 civarında şaire yer verilmiştir. Yeni Türk edebiyatında Maraşlılar adlı çalışmada günümüz şair ve yazarları bölümünde 2009 yılı itibarıyla hem yazar hem şair 73 isim vardır. Maraşlı şairler yazarlar âlimler kitabında ise divan şairi 30, halk şairi 89, cumhuriyet dönemi şairi 40, hikâye ve romancı sayısı ise 26'dır (akt: Somuncu, 2020).

Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi

Almanya, Avusturya, Fransa, İngiltere, İtalya ve Litvanya'dan sonra Türkiye en fazla edebiyat müzesine sahip ülke sıralamasında 7. Sıradadır. Bu durum Türkiye'de de müzeciliğin özellikle de edebiyat müzelerinin gün geçtikçe geliştiği ve turizm anlamında hedef ortaya koyabileceklerini göstermektedir (Balcı ve Dilek, 2021).

Fotoğraf 2. Kahramanmaraş Uluslararası Kitap Fuarı, Şiir ve Edebiyat Günleri Aktiviteleri

Kahramanmaraş'ın UNESCO yaratıcı şehirler alanında edebiyat teması dâhilinde Ağ'a katılım sağlayabilmesi adına yerel paydaşlar tarafından yoğun çalışmalar sürdürülmekte, bu tema üzerine etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Amaç doğrultusunda şehirde tematik kütüphane ve müzeler açılmıştır. Bunlardan bir tanesi Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesidir. Müze 2019'da Dulkadiroğlu ilçesinde Gazipaşa Mahallesi Cihangir Sokak'ta hizmet vermeye başlamıştır. 1992'de tescili yapılan tarihi bina Kara Lise adı verilen eski Kahramanmaraş lisesidir. 1863'te Protestan Okulu olan bina, 1933'te şehrin ilk eğitim kurumu olmuştur. Kahramanmaraş'ın Osmanlı, Selçuklu, Cumhuriyet dönemi yazar ve şairlerini, edebiyat insanlarını tanıtan şehrin birikiminin aktarılıp canlı tutulmasını amaçlayan ve yaşayan bir mekân haline getirilmiştir. Edebiyat, Hamle ve Maveria gibi Türk edebiyatının unutulmaz dergilerini birlikte çıkaran Yedi Güzel Adam olarak isimlendirilen şairlerin eğitim aldığı eski Maraş Lisesi binasında Erdem Bayazıt, Akif İnan, Alaaddin Özdenören, Nuri Pakdil, Sezai Karakoç, Rasim Özdenören, Cahit Zarifoğlu adlı şairlerden oluşan edebiyatçılar için özel sunum alanları oluşturulmuştur. Müzede hem edebiyat tarihi hem de şehrin önde gelen kalem ve söz ustası olan yazarlar ve şairlerin portreleri yer almakta, edebiyatçıların kendi seslerinden şiirler dinlenebilmekte, yazılı ve sözlü edebiyat

süreçleri temalarına göre anlatılırken, Maraş edebiyatına dair bilgilendirmeler yapılmaktadır. İslamiyet öncesi, İslamiyet dönemi ve 19. yy. Türk Edebiyatı dönemlerine ait eserlerle ilgili bilgilere ulaşılabilmektedir. Sergi alanı, konferans salonu ve kütüphanesi bulunan müzede dijital/interaktif sunumlarla görsel panolar tematik olarak anlatılmaktadır (Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, 2020; Fotoğraf 1).

Uluslararası Şiir ve Edebiyat Günleri

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından her yıl düzenli olarak Uluslararası Şiir ve Edebiyat Günlerinde söyleşi, konser, panel, konferans, yazar ve okur buluşmaları gibi 100'e yakın etkinlik yapılmaktadır (Fotoğraf 2).Türkiye Yazarlar Birliği tarafından 1981 yılından bu yana verilmekte olan "Yılın Yazar, Fikir Adamı ve Sanatçıları" ödül töreni 13 Kasım 2021'de Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezi'nde gerçekleştirilmiştir. Yine 2020'de dikkat çeken kitapları ve edebiyat projelerini ödüllendirmek amacıyla Büyükşehir Belediyesi tarafından yılın en iyi şiir-öykü kitabı, romanı, çocuk kitabı, inceleme-araştırma kitabı, dijital edebiyat projesi, edebiyat dergisi, TV edebiyat programı kategorilerinde Kahramanmaraş Edebiyat Ödülleri verilmiştir. Bu yarışmalar dışında, Maraşlı büyük usta Âşık Mahzuni Şerif anısına "Âşık Mahzuni Şerif Besteleri Ses Yarışması" düzenlenmektedir. Kahramanmaraş ve ilçelerindeki liselerde okur-yazar buluşmaları programları ve Sütçü İmam Üniversitesi öğrencilerine yönelik çeşitli konularda paneller, oturumlar, şiir okuma etkinlikleri, konserler ve Kahramanmaraş'ın Yüzleri sergileri yapılmaktadır (Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, 2021). Yine Kahramanmaraş Sütçü İmam üniversitesi edebiyat temalı sempozyumlar, paneller ve etkinlikler düzenlemekte, Kahramanmaraş'ın kültürel birikiminin aktarıldığı Kahramanmaraş ansiklopedisi ciltler halinde çıkarılmaya devam etmektedir.

Uluslararası Kitap ve Kültür Fuarı

Kahramanmaraş'ta yedi yıldır Ekim ayında devamlılık arzeden Uluslararası Kitap ve Kültür Fuarı (KAFUM) açılmakta, yerel halkın şair ve yazarlarla buluşması sağlanmaktadır. Binlerce eserin yer aldığı fuarda 200'e yakın yayınevinin ve en az 100-150 yazarın eserleri sergilenmektedir. Yıllardır yerel halk dışında bölge halkının da yoğun ilgisi devam eden fuarda yüzlerce yazar konuk edilmekte, söyleşi etkinlikleri düzenlenmekte ve imza günleri yapılmaktadır. Fuara her yıl ortalama 200-250 binden fazla insanın ziyaret ettiği ifade edilmektedir (Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, 2021; Fotoğraf 2).

Edebiyat Dergileri

Yitiksöz, Hamle, Dost, Çetem, Usare, Alkış, Ede, Onikişubat, Dolunay, Yalnız Ardıç, Şor, Edik, Uzunluk, Dil ve Edebiyat, Mevsimler, Evelahir, Berdücesi ve Müşterek dergileri Kahramanmaraş merkezli edebiyat ve düşünce dergileridir. Bu dergiler birçok konuda farklı perspektifler sunmaktadır. Dergiler sayesinde usta kalemlerin yazıları kültür sanat dostlarıyla buluşmaktadır. Bu yayınlar Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi, Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü ve Necip Fazıl Kültür Merkezi'nden ücretsiz olarak temin edilebildiği gibi, yayınlara ücretsiz olarak elektronik dergi formatlarıyla da erişilebilmektedir. Hatta şehri yurtdışında da tanıtmak amacıyla Evvel Ahir dergisi Türkçe -İngilizce, Müşterek dergisi ise Türkçe -Arapça olarak yayımlanmaktadır. Büyükşehir Belediyesi

tarafından süreli yayınların tüm süreçleri koordine edilmektedir. Yine Büyükşehir Belediyesi tarafından Kahramanmaraş'ın sözü, Okuma atlası, Edebiyat yolu, İstiklalin yüz akı, Kahramanmaraş Türk halklarının geleneksel spor oyunları, Kahramanmaraş eğitim tarihi, Maraş araştırmaları, Arslan Bey'in hatıratı Maraş'ta Ermeniler ve Zeytin isyanları, Öykülerde Maraş, Milli Mücadele'nin 100. yılında Kahramanmaraş, Necip Fazıl Kısakürek, Dostozan: Şiir Seçkisi, Kahramanmaraşlı şairlerden çocuk şiirleri gibi daha birçok yayın süreç dâhilinde yerel halkla buluşturulmaktadır (Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, 2021; Fotoğraf 4). Andırın'da 1984-1994 yıllarında Andırın Postası gazetesinin edebiyat eki olan "ikinci yazıları" dergisi, tıpkıbasımı yapılmıştır. Andırın Belediyesi tarafından Millet kırıathanesinde edebiyat ve şiir günleri düzenlenmektedir (Karademir, 2021b).

Fotoğraf 3. Kahramanmaraş Akademi Çalışmaları

Karacaoğlan'ının bu yörenin yetiştirdiği çok önemli bir değeri olması hasebiyle Uluslararası Âşıklar ve Ozanlar Festivali Andırın, Dulkadiroğlu, Elbistan, Göksun, Pazarcık ve Onikişubat ilçelerinde yapılmakta, Türkiye dışından 9 ülkeden 100'e yakın âşık ve ozan katılım sağlamaktadır. Muamma, güzelleme, atışma, lebedğmez dallarında geleneksel türküler seslendirilmekte farklı dallarda Kahramanmaraşlı yazar ve şairlerin adını taşıyan ödüller verilmektedir. Yine Maraş Mili Mücadelesinde öne çıkmış olan kişilerin ve değerlerin geleceğe aktarılabilmesi amacıyla Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından çizgi romanlar basılmış, 101. kurtuluş yıldönümü adına 101 bin kitap ilk ve ortaöğretim öğrencilerine hediye edilmiştir (Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, 2021).

Fotoğraf 4. Kahramanmaraş'taki Edebiyat Dergileri

Yedi Güzel Adam Dizisi

Kahramanmaraş'ta TRT ve Kahramanmaraş Belediyesi'nin iş birliği ile 2014-2015 yıllarında 39 bölümlük yedi güzel adam dizisi günümüzde Yedi Güzel Adam Müzesine dönüştürülen mekânda gerçekleştirilmiştir. UNESCO'nun Yaratıcı Şehirler Ağı'nda edebiyat şehri olarak katılmak adına ilk çalışmalar da filmin çekiminden sonra hızlandırılmıştır. 1950'li yıllarda kara lisede başlayan yedi arkadaşın edebiyat sayesinde başlayan ve süren arkadaşlıklarının 1970'li yıllara giden hikâyesinin anlatıldığı dizi adını Cahit Zarifoğlu'nun Yedi Güzel Adam isimli şiirinden almaktadır. Dizide üstat Necip Fazıl Kısakürek'tir. Dizi yeni neslin bir döneme ait kültür, düşünce ve edebiyat insanlarını tanıtmıştır (URL-15). Şehirde 2021'de ise Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesinin ve Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Genel Müdürlüğü'nün destekleriyle Faruk Nafiz Çamlıbel'in Han Duvarları şiirinin esin kaynağı olduğu "Kurgu ve Gerçek" (Maraşlı Şeyhoğlu) adıyla bir belgesel filmin çekimlerine başlanmıştır (URL-16).

Edebiyat Kiraathanesi

Genellikle Osmanlı zamanında şiir ve sanat daha çok devlet adamları tarafından desteklendiği için edebi mekânlar varlıklı nüfuz sahibi olan şiir ve edebiyatla ilgilenenlerin etrafında oluşmaktaydı. Maraş'ta Dulkadiroğlu beyliği döneminden beri bulunduğu bölgede önemli bir şehir olduğu için kültür ilim ve edebiyat sürekli olarak desteklenmiş, paşa çardakları, bey konakları, medreseler, hanlar cami külliyesi özellikle gerekli desteklemelerin verilerek sohbetlerin yapıldığı mekânları oluşturmuştur (Poyraz, 2020). Edebiyat damarı usta-çırak geleneği ile beslenen Maraş'ta geçmişten günümüze edebiyat anlamında mekân olarak edebi mahfilleri bir okul misyonu ile büyük önem taşımıştır. Edebiyat dergileri, parklar, terzihaneler, kahvehaneler, çay evleri, tarihi konaklar, kitapevleri, bağ evleri birer toplanma alanı olmuştur. Günümüzde ise yayın hayatını sürdüren Edebiyat dergileri ve şehir merkezinde yer alan "Edebiyat Kiraathanesi" edebiyatseverlerin belli zaman aralıklarında bir araya geldikleri mekânlardır. Kiraathane 2010'da merkez ilçe olan Dulkadiroğlu'nda açılmıştır. Mekânda cuma akşamları dergiler okunmakta, akademisyen, şair, yazar davet edilip panel, konferans söyleşi sesli okuma yapılmaktadır (Karademir, 2021'a; Fotoğraf, 5).

Fotoğraf 5. Kahramanmaraş Edebiyat Kiraathanesi ve Edebiyat Yolu

Kahramanmaraş Akademi

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen Kahramanmaraş Akademi kurslarında kış ve yaz döneminde (4 aylık) birçok branşta ortalama 350-500'den fazla öğrenciyle şehrin kültürel birikimini arttırmak amacıyla eğitim verilmektedir (Fotoğraf.3). Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi'nde dergi, yazı, proje, öykü, diksiyon, düşünce, kısa film, Yunus Emre okumaları, tarihin tarihi, bilim tarihi, Türk düşünce tarihi, safahat okumaları, sosyolojinin temel kavramları, varoluşsal düşünce, roman yazım, sinema ve felsefe, çeviri, klasik metinler nasıl okunur, hüsni hat, yeni medya ve iletişim atölyelerinde uzman eğitmenler tarafından ücretsiz eğitimler verilmektedir. Bunların dışında Kahramanmaraş-Göksun arasındaki kara yolunda 80 kilometrelik yolu 64 kilometreye indiren, İç Anadolu'yu Güneydoğuya ve Karadeniz'e bağlayan yol üzerinde 2 viyadük, 11 çift tüp tünel, 3 köprü ve 6 köprülü kavşak inşa edilmiştir. Bu yola "Edebiyat Yolu" denirken, Kahramanmaraş'ın önde gelen şairlerinin isimleri tünel ve viyadüklere verilmiştir (Fotoğraf 5). Yine şehirde TRT ve paydaş kurumların destekleri ile Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından temmuz ayında 20 ülkeden 200 ün üzerinde farklı uluslardan birçok sporcunun katılım sağladığı Uluslararası Kahramanmaraş Edebiyat Yolu Bisiklet Yarışı, Germerica Grand Prix Kadınlar ve Erkekler etabı düzenlenmektedir (Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, 2021).

TARTIŞMA ve SONUÇ

UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı Dünyanın farklı ülkelerinde yer alan ve farklı kültürel temalar altında birleşen şehirlerin kültür çeşitliliği ve birlikteliği ile çalışmaların yapılması ve projelerin üretilmesi amacıyla hayata geçirilmiştir. Bu Ağ içerisinde yedi tema bulunmaktadır. Edebiyat teması da kültür ve sanat anlamında sürdürülebilirlik anlamında önem taşıyan bir alandır. Yaratıcı edebiyat şehirleri edebiyat eserleriyle ön plana çıkıp ulusal ve uluslararası yayınlar yaparak kültürel çeşitliliği arttıracak şehirlerdir.

UNESCO yaratıcı edebiyat şehirlerinin sahip oldukları edebi mirasın ön plana çıkarılması, yaratıcılığın yeni boyutlarını üretmeye ve keşfetmeye yönelik çabaları dinamik yapıları, tarihsel ve kültürel geçmişleri de önem taşımaktadır (Arcos-Pumarola, 2019). Dolayısıyla Türkiye'den herhangi bir ya da daha çok sayıda şehrin UNESCO yaratıcı edebiyat şehirleri ağına üye olması hem bölge hem ülke hem de uluslararası arenada maddi ve manevi ögeler anlamında çok değerli olacaktır. Türkiye'nin 2023 hedeflerinde yaratıcı şehirlerin oluşturulması yer almakla birlikte Kahramanmaraş Türkiye'den Unesco Yaratıcı Şehirler Ağı'na edebiyat teması ile başvurmuştur. Kahramanmaraş tarih boyunca bulunduğu coğrafi konum, farklı devlet ve kültürlerin geçiş bölgesinde olması itibarıyla kadim bir şehir, kilit bir mekân konumunda olmuştur. Şehirlerin ruhunu orada yaşayan kişilerin oluşturacağı düşüncesiyle manevi anlamda edebiyat Kahramanmaraş'ta yaşayan insanları bir arada tutma fonksiyonunu üstlenmiştir. Erdem Beyazıt, Abdurrahim Karakoç'un şiirlerinde, Nuri Pakdil ve Rasim Özdenören'in kitaplarında ve daha birçok edebi eser şehirde zihnin, ufkun açılmasını, bölge ülke dünya coğrafyalarında yaşananları algılayabilme şansını vermiştir.

Türkiye’de yaratıcı şehir olabileceği düşünülen şehirlerle ilgili yapılan çalışmalarda; Yaratıcı Şehirler Ağı’na Bitlis şehrinin de dâhil olmasının gastronomik zenginliğin korunması adına önem taşıdığı (Arınç, 2017), Antalya’nın Yaratıcı Şehirler Ağı film kenti olabileceği (Ajanovic ve Çizel, 2015), Çanakkale’nin yaratıcı gastronomi şehri olmasının sürdürülebilirlik, turizmin gelişimi ve tanınırlık ile ilgili katkı sağlayıp hem ulusal hem de uluslararası düzeyde tanınırlığının artıracacağı (Yalçınkaya,2018), Mardin’in yaratıcı gastronomi şehri olma potansiyeli olduğu (Gürbüz ve diğ., 2017), Kastamonu’nun gastronomi şehirlerinden biri olabilecek potansiyele sahip olduğu fakat tüm paydaşlarla iletişim halinde olması gerekliliği (Akkuş ve Yordam, 2020), Adananın gastronomi kenti olma potansiyeline sahip olduğu ve gelen turist sayısında bir artış olup bunun şehir ekonomisine olumlu yönde katkı sağlayacağı (Şahin ve Ünlüönen, 2021; Hatunoğlu, 2021) ifade edilmiştir. Kahramanmaraş’ta yaratıcı edebiyat şehri potansiyelini değerlendirebilmesi ve UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı’na katılabilmesi durumunda ulusal ve uluslararası düzeyde tanınırlığının artması sağlanırken, sürdürülebilir turizm anlamında da yörede turizm faaliyetleri gelişecek, gelen turist sayısında bir artış olacak ve şehir ekonomisine olumlu yönde katkı sağlanacağı öngörülmektedir.

Bir yazarın prestiji, edebi bir eserin popüleritesi, yazarın eserine konu ettiği yerlere yapılan ziyaretler sayesinde oluşan bir turizm türü olan edebiyat turizmi turizm endüstrisi içinde büyüyüp, önemli bir sektör konumuna gelmeye başlamıştır (Busby ve Klug, 2001).Kahramanmaraş’ta edebiyat turizmi anlamında büyük bir potansiyele sahiptir. Kahramanmaraş’ın yaratıcı edebiyat şehri ağına katılması durumunda edebiyat turizmi şehirde gelişecek ve edebi turistler için yöre önemli bir destinasyon haline gelecektir. Dolayısıyla Kahramanmaraş’ın yaratıcı turizm ve edebiyat turizmi anlamında potansiyelinin değerlendirilebilmesi açısından bilimsel çalışmalar arttırabilir. Yine Kahramanmaraş özelinde ve Türkiye genelinde edebiyat turizmi çalışmaları yapılabilir.

Hatunoğlu (2021)’nin çalışmasında Adana’da düzenlenen etkinliklere göre UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı’nın temalarına da bakarak Adana’nın gastronomi kenti olabilmesinin yanında bir sinema/film kenti, bir edebiyat kenti olabileceği ifade edilmiştir. Kahramanmaraş’ın yöresel ürünlerinin Türk Patent ve Marka Kurumuna yapılan başvurular sonucunda Maraş Biberi, Dondurması, Tarhanası Burma Bileziği, Hartlap Bıçağı, File Nakışı Andırın Tirşiği, Oyma Ceviz Sandığı gibi 18 yöresel ürün coğrafi işaret olarak tescil edilmiştir. 2021 yılı itibarıyla Maraş Fıstık Ezmesi Maraş Urmu Dutu Maraş Gülü Motifi Maraş Ravanda Şerbeti Maraş Bakır İşlemeciliği Maraş Kabarcık Üzümü de tescil süreci devam eden ürünlerdir (Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi,2021). Dolayısıyla Yaratıcı Şehirler Ağı’nın temaları bağlamında Kahramanmaraş’ın edebiyat şehri olabilmesinin yanında bir gastronomi şehri olabileceği de düşünülmektedir.

Yaratıcı edebiyat şehirlerinde özgün tasarımlar şehrin geleneksel yapısından ortaya çıktığı için yazılı ve sözlü edebiyat geleneklerinin birlikte değerlendirilmesi gerekir. Bu geleneksel kültür şehrin il, ilçe, köy, kasabasındaki tüm sosyal ve kültürel yaşamı şekillendirmektedir (Özdemir, 2017: 499). Kitap fuarları ve edebiyat festivalleri Türkiye ve Avrupa’da sıkça düzenlenmekte ve insanlar bu etkinliklere büyük ilgi gösterip katılım sağlamaktadır. İnsanları kültürel anlamda zenginleştiren kaynaştıran kitaplar ve yazarlarla temas etmelerini sağlayan edebi festival ve fuarlar uluslararası arenada 100.000’den fazla ziyaretçi çekmektedir (Balcı ve Dilek, 2021).

Kahramanmaraş'ta da yapılan bu tür organizasyonlar Trabzon edebiyat festivallerinde olduğu gibi il, ilçe ve köylere kadar yayılması edebiyat tutkunlarına bu tür etkinliklere katılım şansı verilmesi adına önem taşımaktadır. UNESCO'nun Yaratıcı Şehirler Ağı'na Türkiye'den katılmak isteyen şehir yöneticileri ve paydaşlar arasında iş birliğinin ve farkındalığın olması gerekmektedir. Programlar ve projeler oluşturulabilmesi adına bunun büyük yararları olacaktır (Özdemir ve Özdemir, 2020). Kahramanmaraş'ta önümüzdeki süreç dâhilinde Unesco Yaratıcı Şehirler Ağı'na başvururken bu destur üzerinden hareket edilmesi olumlu sonuçlar almak adına önem taşımaktadır.

Türkiye'de her şehir kendine has doğal ve kültürel zenginliğe sahiptir. Bu çeşitliliğin ortaya çıkarılabilmesi adına Yaratıcı Şehirler Ağı kategorileri dâhilinde değerlendirilmemiş olan mekânların araştırılması hem şehir hem bölge hem de ülke adına turizm talebini arttıracakları öngörülmektedir. Kahramanmaraş'ın Yaratıcı Şehirler Ağı'na edebiyat şehri olarak katılımın sağlanabilmesi adına kamu ve özel kurumları Kültür Turizm Müdürlüğü Belediyeleri, sivil toplum kuruluşları profesyonel ekiplerle koordineli bir şekilde çalışması sağlanmalı, akademik bakış açısı da bu sürece dâhil edilmelidir. Hatunoğlu, (2021)'nin çalışmasında Adana'nın yaratıcı gastronomi şehri olabilmek için yapılan başvurunun olumsuz sonuçlansa bile şehrin sahip olduğu kültürün yaşamaya devam edeceği belirtilirken, profesyonel bir ekibin ve paydaşların koordineli çalışması, etkili bir sunum dosyası, tanıtım ve lobi faaliyetlerinin arttırılması ile ilerleyen süreçler dâhilinde Ağ'a kabul edileceği düşünülmektedir. Kahramanmaraş 'ta yapılan başvurunun olumsuz olması şehrin sahip olduğu edebiyat kültürünün yaşamasına devam etmesine engel değildir. Dolayısıyla benzer şekilde süreç takip edildiğinde şehrin edebiyat teması altında Ağ'a kabulünün sağlanacağı düşünülmektedir.

Bütün ve Önçel (2019) ve Akdu ve Akdu (2018) gastronomi temalı yaratıcı şehirlerin bu unvanlarını resmi internet sitelerinde kullanma durumlarını araştırmış ve bu tema altında web sitelerinin tanıtım amaçlı kullanılması gerekliliğine dikkat çekmiştir. Kahramanmaraş'ta da dijital ortam maksimum boyutta şehrin edebiyat kimliğini tanıtmak amacıyla kullanılmalıdır. Nottingham ve Iowa Üniversiteleri her yıl edebiyatla ilgili uluslararası yarışmalar ve etkinlikler düzenlemektedir. Kahramanmaraş' ta Sütçü İmam ve İstiklal Üniversiteleri yer almaktadır. Bu üniversitelerde hem üniversite öğrencilerine hem de diğer öğrenim kademelerine yönelik edebiyat etkinlikleri düzenlenebilir. Melbourne, yazar kütüphaneci ve editörlere maddi fon sağlayarak, bu kişilerin şehrin edebiyat alanında gelişmesine katkı sağlamasına neden olmuştur. Kahramanmaraş' ta da bu tür fonlar kurularak, yöre edebiyatçılarına maddi desteklerde bulunup şehrin edebi boyutta gelişmesi hızlandırılabilir. Kahramanmaraş dışında Türkiye'de birçok yazara ilham kaynağı olan İstanbul, Erzurum, Ankara, Sivas, Konya, Kayseri, Eskişehir, İzmir, Bursa, Adana, Şanlıurfa ve Diyarbakır gibi edebi miras zenginliğine sahip olduğu düşünülen şehirlerinde Yaratıcı edebiyat şehri olabileceği ve gerekli çalışmaların yapılmasının önem arz ettiği düşünülmektedir. Bu süreç dâhilinde kamu ve özel kurumlar, İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri, Belediyeler, sivil toplum kuruluşlarının profesyonel ekiplerle koordineli bir şekilde çalışması sağlanmalı, akademik bakış açısı da bu sürece dâhil edilmelidir.

Etik Metni

“Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazar (lar)a aittir.”

Yazarın Katkı Oranı Beyanı: Araştırmada yazar katkı oranı %100'dür.

KAYNAKÇA

- Ajanovic, E., & Çizel, B. (2015). UNESCO yaratıcı kentler ağı ile Antalya kentinin değerlendirilmesi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 1-16. Doi: 10.13114/MJH.2015111365
- Akdu, U., & Akdu, S. (2018). Turizm tanıtımında gastronomik değer vurgusu: UNESCO gastronomi şehirleri örneği. *Journal of tourism and Gastronomy studies*, 6(4), 933-952. Doi: 10.21325/jotags.2018.342
- Akdu, S. (2018). Kültür turizminde yeni bir yönelim: yaratıcı turizm. Sezerel, H. ve Akdu, U. (Ed.), *Güncel Turizm Eğilimleri* (s. 103-133). Nobel Yayınevi.
- Akkuş, Ç., & Yordam, S. (2020). Kastamonu yemek kültürünün Unesco yaratıcı şehirler ağı kriterleri kapsamında. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(2), 915-936. Doi: 10.21325/jotags.2020.587
- Alyakut, Ö., & Akpulat, N.A. (2020). Kültür turizmi ekseninde yaratıcı turizm. Pegem Akademi.
- Arcos-Pumarola, J. (2019). Assessing literary heritage policies in the context of creative cities. *Journal of Spatial and Organizational Dynamics*, 7(4), 275-290.
- Arıncı, K. (2017). UNESCO Yaratıcı kentler ağı için bir öneri: Bitlis gastronomi kenti. *Electronic Turkish Studies*, 12(29), 87-106. Doi: <http://dx.doi.org/10.7827>
- Balcı, U., & Dilek, E.S., (2021). “Edebiyat turizmi (kavramlar-türler-örnekler)”. Detay Yayıncılık.
- Bowen, H., Moesen, W., & Sleuwaegen, L. (2006). A composite index of the creative economy with application to regional best practices. Vlerick Leuven Gent Management School, Vlerick Leuven Gent Management School Working Paper Series.
- Brouillette, S. (2020). UNESCO ve edebiyatın kaderi. Stanford Üniversitesi Yayınları.
- Busby, G., & Klug, J. (2001). Movie-induced tourism: The challenge of measurement and other issues. *Journal of vacation marketing*, 7(4), 316-332. Doi: 10.1177/135676670100700403
- Bütün, S., & Önçel, S. (2019). Comparative content analysis of the websites of gastronomy cities rewarded by unesco creative cities network. *GeoJournal of Tourism and Geosites*, 26 (3), 831-848. Doi: 10.30892/gtg.26313-401
- Cunningham, S. D. (2002). “From cultural to creative industries: theory, industry, and policy implications”, *Media International Australia Incorporating Culture and Policy: Quarterly Journal of Media Research and Resources*, 102(1), 54-65.
- DOĞAKA. (2020). Kahramanmaraş il turizm stratejisi ve eylem planı (2020 – 2024). Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı.
- Durmaz, B., Yigitcanlar, T., & Velibeyoglu, K. (2008) Creative cities and the film industry: Antalya's Transition to a Eurasian Film Centre. *The Open Urban Studies Journal*, 1. 1-10. Doi: 10.2174/1874942900801010001

- Gedik, S. (2020). Kahramanmaraş'tan Türk diline ve edebiyatına yansımalar. Millî mücadelenin yüzüncü yılında Kahramanmaraş, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Goldberg-Miller, S., & Heimlich, J. (2017). Creatives' expectations: The role of supercreatives in cultural district development. *Cities*, 62, 120-130. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2016.12.011>
- Gürbüz, S., Serçek, G. Ö., & Toprak, L. (2017). Mardin'in Unesco yaratıcı şehirler ağında "gastronomi kenti" olabilirliğine ilişkin paydaş görüşleri. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5(1), 124-136. Doi: 10.21325/jotags.2017.63
- Hatunoğlu, H. (2021). Adana'nın UNESCO yaratıcı şehirler ağı kapsamında "gastronomi kenti" olabilirliğine ilişkin paydaş görüşleri ve geleceğe yönelik öneriler (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi.
- Irmak, Y. (2020). Kahramanmaraş âşıklık geleneği ve yedi büyük ozan. Millî mücadelenin yüzüncü yılında Kahramanmaraş, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Ivanovici, M., & Mândruleanu, A. (2009). Creative Economy's Gauges. Romania's Case. *Management & Marketing*, 4(2).
- İflazoğlu, N. (2019). UNESCO Gastronomi şehirlerinde gastronomi turizmi ve yeni yiyecek deneme korkusu (Food Neophobia): Hatay ve Gaziantep Örneği (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi.
- Kacerauskas, T. (2015). "The Indices of Creative Cities: The Global and Local Aspects". *European Journal of Social Sciences Education and Research*, 4(1), pp. 95-100.
- Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi (2020). <https://kahramanmaras.bel.tr/> (Erişim Tarihi: 12.08.2020).
- Karademir, N. (2021a). Kahramanmaraş'ta coğrafi bir mekân: edebiyat mahfilleri. *MECMUA - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* ISSN: 2587-1811 Yıl: 6, Sayı: 12, Sayfa: 238-251. <https://doi.org/10.32579/mecmua.973110>
- Karademir, N. (2021b). Andırın'ın yavaş şehir (cittaslow) potansiyelinin belirlenmesine yönelik bir araştırma, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(12): 1223-1244. Doi:10.26677/TR1010.2021.903
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2007).Türkiye turizm stratejisi 2023 ve eylem planı 2007-2013. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Landry, C. (2012). *The creative city: A toolkit for urban innovators*. Routledge Yayınevi.
- Namyślak, B. (2014). Cooperation and forming networks of creative cities: Polish Experiences. *European Planning Studies*, 22(11), 2411-2427. <https://doi.org/10.1080/09654313.2013.843652>
- Özdemir, N. (2017). Kültür bilimi ve yönetimi. Grafiker Yayınları.
- Özdemir, N., & Ozdemir, E. (2020). Yaratıcı kentler ve yaşayan kültür. *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 2-23. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uhad/issue/54670/744777>
- Poyraz, Y. (2020). Köklü bir muhit olarak Maraş. Millî mücadelenin yüzüncü yılında Kahramanmaraş, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Richards, G., & Marques, L. (2012). Exploring creative tourism: Editors Introduction. *Journal of Tourism Consumption and Practice*, 4(2), 1-11.
- Rosi, Mauro (2014). Branding or sharing ?: The dialectics of labeling and cooperation in the UNESCO Creative Cities Network. *City, Culture and Society*, 5(2), 107-110. <https://doi.org/10.1016/j.ccs.2014.05.002>

- Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2013) Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, strateji ve bütçe başkanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2013-2018). Kalkınma Bakanlığı.
- Somuncu, S. (2020). Cumhuriyet döneminde Kahramanmaraş'ın özgül edebi birikimi. Millî mücadelenin yüzüncü yılında Kahramanmaraş, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Şahin, E., & Ünlüöner, K. (2021). Adana'nın Unesco yaratıcı şehirler ağı gastronomi teması kapsamında değerlendirilmesi, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 9(2), 1204-1231. Doi:10.21325/jotags.2021.836
- Şen, Ö. (2022). The creativity function of provinces: An assessment for the provinces of Turkey. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 45, 266-285. <http://dx.doi.org/10.32003/igge.973595>
- Tan, S. K., Kung, S. F., & Luh, D. B. (2013). A model of 'creative experience'in creative tourism. *Annals of Tourism Research*, 41, 153-174. 10.1016/j.annals.2012.12.002
- TÜİK, (Türkiye İstatistik Kurumu), (2021). <https://www.tuik.gov.tr/>. (Erişim Tarihi: 19.12.2021).
- URBACT. (2011). Creative-based strategies in small and medium-sized cities: guidelines for local authorities, INTELI, http://urbact.eu/sites/default/files/import/Projects/Creative_Clusters/documents_media/URBACTCreativeClusters_TAP_INTELI_Final_01.pdf, Erişim Tarihi: 28.01.2022
- URL-1: <http://en.unesco.org/creative-cities/home> (Erişim Tarihi: 07.09.2021).
- URL-2 <https://en.unesco.org/creative-cities/content/annual-conferences> (Erişim Tarihi: 08.04.2021).
- URL-3: <https://en.unesco.org/creative-cities/content/use-logo> (Erişim Tarihi: 15.07.2021).
- URL-4: <https://www.unesco.org.tr/> (Erişim Tarihi: 18.09.2021).
- URL-5: <https://www.cityofliterature.com.au/> (Erişim Tarihi: 23.11.2021).
- URL-6: <https://en.unesco.org/creative-cities/Edinburg> (Erişim Tarihi: 13.10.2021).
- URL-7 <https://en.unesco.org/creative-cities/Nottingham> (Erişim Tarihi: 25.09.2021).
- URL-8: <https://en.unesco.org/creative-cities/iowa> (Erişim Tarihi: 20.09.2021).
- URL-9: <https://en.unesco.org/creative-cities/Dublin> (Erişim Tarihi: 15.12.2021).
- URL-10: <https://en.unesco.org/creative-cities/Reykjavik> (Erişim Tarihi: 04.11.2021).
- URL-11-<https://en.unesco.org/creative-cities/Bucheon> (Erişim Tarihi: 09.12.2021).
- URL-12-<https://en.unesco.org/creative-cities/obidos> (Erişim Tarihi: 01.05.2021).
- URL-13-<https://en.unesco.org/creative-cities/Ulyanovsk> (Erişim Tarihi: 11.10.2021).
- URL-14-<https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/unesco-turkiye-mill-komisyonu-baskani-oguz-edebiyatiyla-kahramanmaras-zengin-bir-yer/1215962> (Erişim Tarihi: 03.11.2021).
- (URL-15). <https://www.trt1.com.tr/arsiv/yedi-guzel-adam> (Erişim Tarihi: 02.06.2021).
- (URL-16).<https://www.haberler.com/kahramanmaras-kurgu-ve-gercek-belgesel-filmi-14617002-haberi/> (Erişim Tarihi: 05.10.2021).
- Yalçinkaya, P. (2018). Çanakkale'nin UNESCO yaratıcı şehirler ağı gastronomi teması kapsamında potansiyelinin değerlendirilmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2003). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.